

Kunst in de buitenruimte van Teylingen

Datum: mei 2016

Opsteller: Madeline Sanders

Aldus besloten in de raadsvergadering van 22 september 2016

De raad van de gemeente Teylingen,

de griffier,

de voorzitter,

Robert van Dijk

Carla G.J. Breuer

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1, inleiding

Inleiding
Visie
Ambitie

Hoofdstuk 2, overzicht en onderhoud van kunst

Overzicht van kunst in Teylingen
Onderhoud
Diefstal
Duurzaamheid
Meerjaren Onderhouds Plan (MOP)
Uitvoering MOP
Budget

Hoofdstuk 3, recreatie

Verbindingen leggen met Recreatie en Toerisme en Gemeentewerken
Fiets – en wandelroutes
Achtergrond informatie over het kunstwerk

Hoofdstuk 4, participatie

Kaders aankoop nieuwe kunst in de buitenruimte
Participatie inwoners, nieuwbouw wijken
Kunstcommissie
Jacoba van Beierenfonds

Hoofdstuk 5, financiën

Financiën

Hoofdstuk 6, besluiten

Besluitpunten

Bijlage:

1. Document van Kunstgebouw;
2. Instellingsbesluit commissie kunstaankopen.

Hoofdstuk 1, inleiding

Inleiding

De overheid heeft al enige jaren het beleid om langzaam te veranderen van een verzorgingsstaat naar een samenleving die zelfredzaam is. Dat maakt dat de overheid zich langzaam terugtrekt, niet meer alles regelt en organiseert maar inwoners aanzet tot het ontwikkelen van eigen initiatieven en hen daarin begeleidt en ondersteunt. Kunst in de buitenruimte draagt bij aan een fijne en prettige leefomgeving, ook verrijkt het ons leven. Het past dan ook in deze tijd om nieuwe kunst aan te kopen op initiatief van inwoners uit Teylingen. De gemeente omarmt initiatieven en zal een regisserende en faciliterende rol hebben bij de aankoop en het plaatsingsproces van een kunstvoorwerp.

De aanleiding van het voorliggende stuk is het coalitieakkoord 2014-2018 "*Zorgzaam regisseren dichtbij mensen*", daarin is het onderwerp kunst en cultuur in de openbare buitenruimte als speerpunt benoemd:

1. De gemeente blijft programma's faciliteren die door de Provincie en Rijk aan scholen worden aangeboden op het gebied van kunst en cultuur.
2. Via de wijkregisseur en samen met de inwoners worden kunst en cultuur in de openbare buitenruimte gestimuleerd.

Punt 1 wordt geborgd in het programma Cultuur Educatie met Kwaliteit. Het project Cultuureducatie met Kwaliteit is gericht op de verbetering en optimalisering van cultuureducatie in het primair onderwijs. Het cultuuraanbod voor het primair onderwijs in de gemeente Teylingen is van hoog kwalitatief niveau en wordt integraal aan scholen aangeboden.

Punt 2 wordt in deze notitie uitgewerkt.

De punten 1 en 2 worden op termijn met elkaar verbonden. Een cultuurlijn van een basisschool kan ook kunst uit bijvoorbeeld een van de eigen dorpen bevatten. Zo kan bijvoorbeeld een cultuurlijn aangeboden door Erfgoedspoor worden uitgebreid met een aantal kunstobjecten. Deze opties worden in de uitvoeringsfase van deze nota besproken met de Museumgroep, de uitvoerder van het project Cultuureducatie met Kwaliteit.

Op dit moment wordt er "last" ervaren in de uitvoering van de kunst in de buitenruimte. Er zijn geen duidelijke afspraken over initiatieven, het updaten van de inventarisatie, de uitvoering en het beheer van de objecten wat leidt tot onduidelijkheid en het ontbreken van eindverantwoordelijkheden. Het is belangrijk zaken inzichtelijk en helder te krijgen als het gaat om gemeentelijke eigendommen om deze vervolgens op een juiste wijze te kunnen onderhouden.

Visie

Het beleid in de komende jaren is erop gericht om *meer samenhang te realiseren tussen kunst en de omgeving*. Daarnaast is het vergroten van *cultuurparticipatie* een belangrijke doelstelling. We streven naar een klimaat waarbij kunst als middel wordt gebruikt voor de verbetering van de fysieke en sociale leefomgeving.

Om deze doelstellingen te realiseren zullen de volgende instrumenten worden gebruikt.

1. Inventarisatie van bestaande kunst in de openbare ruimte;
2. Nieuwe kunst aankopen;
3. Participatie in de vorm van samenwerking tussen gemeente, inwoners en kunstenaars;
4. Duurzaamheid.

De rol van de gemeente is vooral regisserend. Dit betekent dat wij inwoners stimuleren en aanjagen om met initiatieven te komen voor nieuwe kunstankopen. Tevens stimuleren wij hen mee te denken met andere aan kunst en cultuur gerelateerde zaken.

Wat is nu precies cultuur?

Onder het begrip "cultuur" verstaan we in filosofische zin, dat wat door de mens verworven is, tegenover de "natuur", dat wat aangeboren is. Denk daarbij aan het feit dat cultuur geen

onderscheid maakt in sociale lagen of bijvoorbeeld leeftijden. Cultuur heeft een verbindende factor, maakt je bewust van je omgeving maar zegt ook iets over het heden en verleden. Het is leerzaam, inspireert en prikkelt.

Wat is nu precies kunst?

Kunst is alles wat is gecreëerd door de mens met als doel om de menselijke zintuigen en geest te prikkelen. Voorbeelden van creatieve uitingen zijn beeldhouwen, schilderen, fotografie, tekenen, theater, muziek en zang, dans, film, architectuur, literatuur en poëzie.

Ambitie

Teylingen zet zich in voor een aantrekkelijke leefomgeving met een grote sociale cohesie. Kunst en cultuur in de openbare buitenruimte kunnen hier in samenwerking met eigen initiatieven van inwoners een belangrijke bijdrage aanleveren. We streven naar een klimaat waarbij kunst als middel wordt gebruikt voor de verbetering van de fysieke en sociale leefomgeving. Dat kan door kunstbeleid te verbinden met andere beleidsterreinen zoals het integreren binnen het onderwijs maar ook door het te beleggen bij ruimtelijke ontwikkeling, recreatie en toerisme en leefomgeving. Met deze notitie leggen wij de raad een aantal keuzes voor op het terrein van kunst in de buitenruimte.

Hoofdstuk 2, overzicht en onderhoud kunst

Overzicht van kunstobjecten en monumenten in Teylingen.

In de bijlage is een overzicht opgenomen met daarin alle kunstobjecten in de openbare buitenruimte van Teylingen. Van ieder object is een foto gemaakt, de naam van de kunstenaar zover die bekend is, de staat van het onderhoud en het advies met betrekking tot het onderhoud. Op een plattegrond van Teylingen zijn de kunstobjecten gemarkeerd en zo eenvoudig digitaal terug te vinden.

Onderhoud

Op dit moment is het onderhoud van kunst in de buitenruimte niet geregeld, ook is er geen budget gereserveerd voor het onderhouden van de kunst. Van belang is de kunst van Teylingen goed te onderhouden, schoon te maken en zo nodig te restaureren. Dit komt het leefklimaat van inwoners zeer ten goede.

Diefstal

Het beveiligen van bronzen beelden is in deze tijden een overweging waard. De ervaring leert dat het bij diefstal vooral gaat om de plek van het kunstwerk en de bevestiging. Is de locatie donker en afgelegen, is het beeld draagbaar, hoe zit het vast aan de sokkel en hoe stevig zit het beeld verankerd in de aarde? Dat zijn allemaal zaken om een inschatting te maken hoe diefstalgevoelig een object is. Het is onmogelijk een kunstwerk zo te beveiligen dat het niet meegenomen kan worden. Alle aanpassingen zullen het stelen wel vertragen en minder lucratief te maken. Een voorzorgsmaatregel kan zijn om een 3D scan te maken van het beeld. Met de scan kan je een mal maken van het beeld en bij diefstal nieuw brons gieten in de mal en zo een replica maken. Een andere voorzorgsmaatregel kan het chippen zijn. Een nadeel daarvan is dat de dief snel de chip kan verwijderen.

Duurzaamheid

Het onderhouden van kunst, bijvoorbeeld het schoonmaken gebeurt door bedrijven met milieuvriendelijke middelen. Daarnaast is het van belang de huidige kunst te onderhouden zodat de inwoners nog lang kunnen genieten van de mooie objecten. Bij de aanschaf van kunst moet aandacht worden geschonken aan onderhoud en beheer van de kunst. De auteurswet verplicht de eigenaar van een kunstwerk het goed te beheren en te onderhouden. Onzorgvuldig beheer kan

leiden tot hoog oplopende herstelkosten en ongevallen waar de eigenaar aansprakelijk voor is. De kosten voor onderhoud en beheer moeten dan ook bij iedere opdracht of aankoop in beeld worden gebracht, verwerkt in het meerjarenonderhoudsplan en meegenomen worden in de begroting. Bij de aankoop van kunst in de buitenruimte is het verstandig rekening te houden met de duurzaamheid, vandaalbestendigheid, het materiaal en de onderhoudskosten van het kunstobject.

Meerjaren Onderhouds Plan (MOP)

Van belang is éénmalig alle kunstwerken schoon te maken en bij een aantal objecten klein of groter onderhoud uit te voeren. Op deze manier creëren we een 0-situatie. Vervolgens kan het bijgehouden worden en weggezet worden in tijd, voorzien van een financieel overzicht.

Uitvoering MOP

De uitvoering van het onderhoud kan worden belegd bij verschillende bedrijven. Een offerte traject voor het onderhoud van kunst in de buitenruimte is bij een aantal bedrijven uitgezet. Het bedrijf Kunstwacht is de aangewezen partij om het onderhoud uit te voeren voor de gemeente Teylingen.

Budget

De kunst in de buitenruimte is nooit onderhouden en is niet meegenomen in de begroting. Als op dit moment een kunstwerk beschadigd is en wij een melding hiervan binnen krijgen, gebeurt de reparatie ad hoc zonder dat daar budget voor is begroot.

Als we kiezen het onderhoud structureel te laten uitvoeren, dan moet daar een bedrag voor worden opgenomen in de Kadernota 2017-2020. Het eerste jaar dient een hoger bedrag te worden geraamd om de kunst op de 0-stand te krijgen en vervolgens jaarlijks een budget voor regulier onderhoud.

Hoofdstuk 3, recreatie

Samenwerking MO, Recreatie en Toerisme en Gemeentewerken

Samenwerking tussen MO en Ruimte op het gebied van recreatie en toerisme is van groot belang. Hier zijn een aantal mogelijkheden die wij kunnen uitwerken om het huidig kunstbestand te koppelen aan de mooie landschappen, fiets- en wandelroutes of vaarroutes en deze breed aan te bieden aan de inwoners van Teylingen. Het verzamelen van achtergrond informatie bij een kunstwerk en verwerken in een app of boekje is bijvoorbeeld ook een mogelijkheid.

Initiatieven vanuit inwoners om hier over mee te denken of volledig zelf op te pakken zullen wij omarmen. De wijkregisseur van de afdeling Gemeentewerken speelt in dit proces een belangrijke rol als aanjager en proces begeleider. Ook met de afdeling die gaat over het beheer van de openbare ruimte en leefbaarheid moet de afstemming worden gezocht. Samen komen we tot het beste resultaat.

Fiets- en wandelroutes

Aansluiten op bestaande infrastructuur maar gezamenlijk met de afdeling Ruimte en bijvoorbeeld de VVV en andere organisaties onderzoeken waar de koppeling met kunst en cultuur gemaakt kan worden en ook hoe het geborgd gaat worden.

Informatie bij een kunstwerk

Onderzoeken hoe de informatie over het kunstwerk het beste gedeeld kan worden. Te denken valt aan de digitale weg, informatieborden bij het werk, boekjes ect.

Hoofdstuk 4, participatie

Kaders aankoop nieuwe kunst

Bij de keuze voor kunst in de openbare ruimte moeten de volgende vragen beantwoord worden:

Op welke locatie moet een kunstwerk worden gerealiseerd? Er moet een goede afweging worden gemaakt wat de meerwaarde van een kunstwerk is op een locatie. Bij nieuwbouw – en renovatieprojecten moet een afweging worden gemaakt in hoeverre kunst een bijdrage kan leveren aan de verfraaiing van de omgeving.

Aankoop of een opdracht? De keuze voor een kunstaankoop of een opdracht aan een kunstenaar kan per project worden beoordeeld. Het geven van een opdracht is vaak duurder dan een kunstaankoop. Daarentegen is bij het geven van een doordachte professionele opdracht eenvoudiger geld via de Provincie en fondsen aan te vragen. Bij het vragen van subsidie bij fondsen stellen zij vaak ook voorwaarden aan advisering en artistieke kwaliteit van een kunstenaar.

Wat is de rol van inwoners bij de totstandkoming van een kunstwerk? Participatie speelt een belangrijke rol bij de aanschaf van kunst. Om zoveel mogelijk mensen te betrekken bij de aanschaf van kunst moeten de inwoners ook een stem krijgen. De opdracht voor kunst kan vanuit de gemeente zelf komen maar kan ook geïnitieerd worden vanuit inwoners.

Voorgestelde uitvoerende werkwijze

1. Het college stelt een kunstcommissie aan. De commissie adviseert het college en formuleert de kunstopdracht of de kunstaankoop.
2. De kunstcommissie selecteert maximaal drie kunstenaars of kunstwerken en zorgt voor het traject burgerparticipatie. Het traject burgerparticipatie kan samen met de wijkregisseur worden vormgegeven. De commissie brengt een advies uit aan het college van Burgemeester en Wethouders.
3. Het college beslist of zij instemt met de voorgelegde keuze van de kunstcommissie. Bij het geven van een opdracht wordt aan maximaal drie kunstenaars opdracht gegeven voor het maken van een schetsontwerp. Bij het afwijken van het advies van de kunstcommissie moet de afwijzing worden gemotiveerd en dient een alternatief besluit te worden genomen.
4. De opdracht voor de realisatie van het kunstwerk wordt door het college van B&W verleend of het kunstwerk wordt aangekocht.

Kunstcommissie

De gemeente Lisse werkt al met een kunstcommissie en heeft een duidelijke beschrijving van de samenstelling, de taken en werkwijze geformuleerd. Voorgesteld wordt deze voorschriften ook in Teylingen te gebruiken. In de bijlage is het instellingsbesluit voor de commissie Kunstaankopen opgenomen. De kunstcommissie van Lisse heeft de gemeente een richtbedrag van € 80.000,-- geadviseerd voor de aankoop van nieuwe kunst in de buitenruimte. In Teylingen is een bedrag van € 10.000,-- per jaar gereserveerd voor de aankoop van nieuwe kunst in de buitenruimte, dat is niet toereikend. Geadviseerd wordt dit bedrag op te hogen naar € 30.000 per jaar.

Jacoba van Beierenfonds

Vooralsnog blijft het budget bij de gemeente. Het is een overweging de taken van de kunstcommissie en het bijbehorende budget geormerkt onder te brengen bij het Jacoba van Beierenfonds. Het voordeel hiervan is dat het budget verhoogd kan worden door bijvoorbeeld fondsenwerving. De mogelijkheid om het budget te beleggen bij het Jacoba van Beierenfonds moet worden onderzocht nadat de evaluatie van het Fonds is geweest.

Hoofdstuk 5, financiën

Financiën MOP

Om de huidige kunst in de buitenruimte in goede staat van onderhoud te krijgen moet eenmalig bedrag van € 27.000,-- worden begroot, dit bedrag heeft het bedrijf Kunstwacht berekend. Zij adviseren ook structureel bedrag van € 19.000,-- voor onderhoud te reserveren.

Zo is het mogelijk om de huidige kunst in Teylingen te onderhouden en het principe van een duurzame gemeente toe te passen.

Verzekeringen

De totale waarde van de kunst in de buitenruimte wordt geschat op een bedrag van € 462.000,--. Op dit moment is de Buste van Jan Steen verzekerd voor een bedrag van € 109,-- per jaar. De kosten om alle kunst in de buitenruimte te verzekeren bedraagt ongeveer € 3.000,-- met een eigen risico van € 500,-- per jaar. Vandalisme valt niet in deze verzekering maar mocht dit voorkomen kan dat worden opgevangen binnen een bestaand budget dat alle schade in Teylingen als gevolg van vandalisme dekt. Wij adviseren de huidige situatie te handhaven omdat de praktijk uitwijst dat dit voldoende is. Wel is het belangrijk preventief te werken om diefstal te voorkomen, dat lijkt effectiever. Een preventieve maatregel is bijvoorbeeld de sokkel verstevigen, begroeiing laag te houden rondom het voorwerp of goede verlichting te plaatsen op de plek van het kunststuk.

Aankoop/ opdracht verlenen

Het bedrag van jaarlijks € 10.000, - dat is begroot voor kunst in de buitenruimte gaan we daadwerkelijk inzetten voor kunst initiatieven. Onderzoek bij andere gemeenten laat zien dat € 10.000,-- een te laag bedrag is om kunst voor aan te kopen. Voor een begroot bedrag van ongeveer € 80.000,-- is dat wel te realiseren. Dit bedrag heeft bijvoorbeeld de gemeente Lisse als advies gekregen van de kunstcommissie, bijgevoegd het raadsvoorstel van Lisse. Voorgesteld wordt het jaarlijks begrote bedrag op te hogen naar € 30.000,--. Op deze wijze kan gespaard worden voor een de aankoop van een kunstwerk, doormiddel van het instellen van een bestemmingsreserve. Vooralsnog blijft het budget bij de gemeente. Na de evaluatie van het Jacoba van Beierenfonds gaan we de mogelijkheid onderzoeken om het bedrag te oormerken en het Jacoba van Beierenfonds beheerder te laten worden. Wellicht zijn er op deze wijze meer mogelijkheden om het bedrag op te plussen door bijvoorbeeld Fondsen werving, buurtinitiatieven ect.

Hoofdstuk 6, besluiten

Besluitpunt 1

Via de Kadernota 2017-2020 budget ramen voor onderhoud van kunst in de buitenruimte, voor 2017 een incidenteel budget van € 27.000,-- en voor de jaren 2018 en verder een structureel budget van € 19.000,-- voor het meerjaren onderhoud.

Besluitpunt 2

Via de Kadernota 2017-2020 budget van € 10.000,-- op te hogen naar € 30.000,-- voor aankoop kunst in de buitenruimte.

Besluitpunt 3

Het instellen van een bestemmingsreserve kunst in de buitenruimte.

Besluitpunt 4

Alleen de buste van Jan Steen verzekeren en inzetten op preventie van diefstal.

Besluitpunt 5

Aanstellen van een kunstcommissie die het college adviseert bij de aankoop van kunst.